

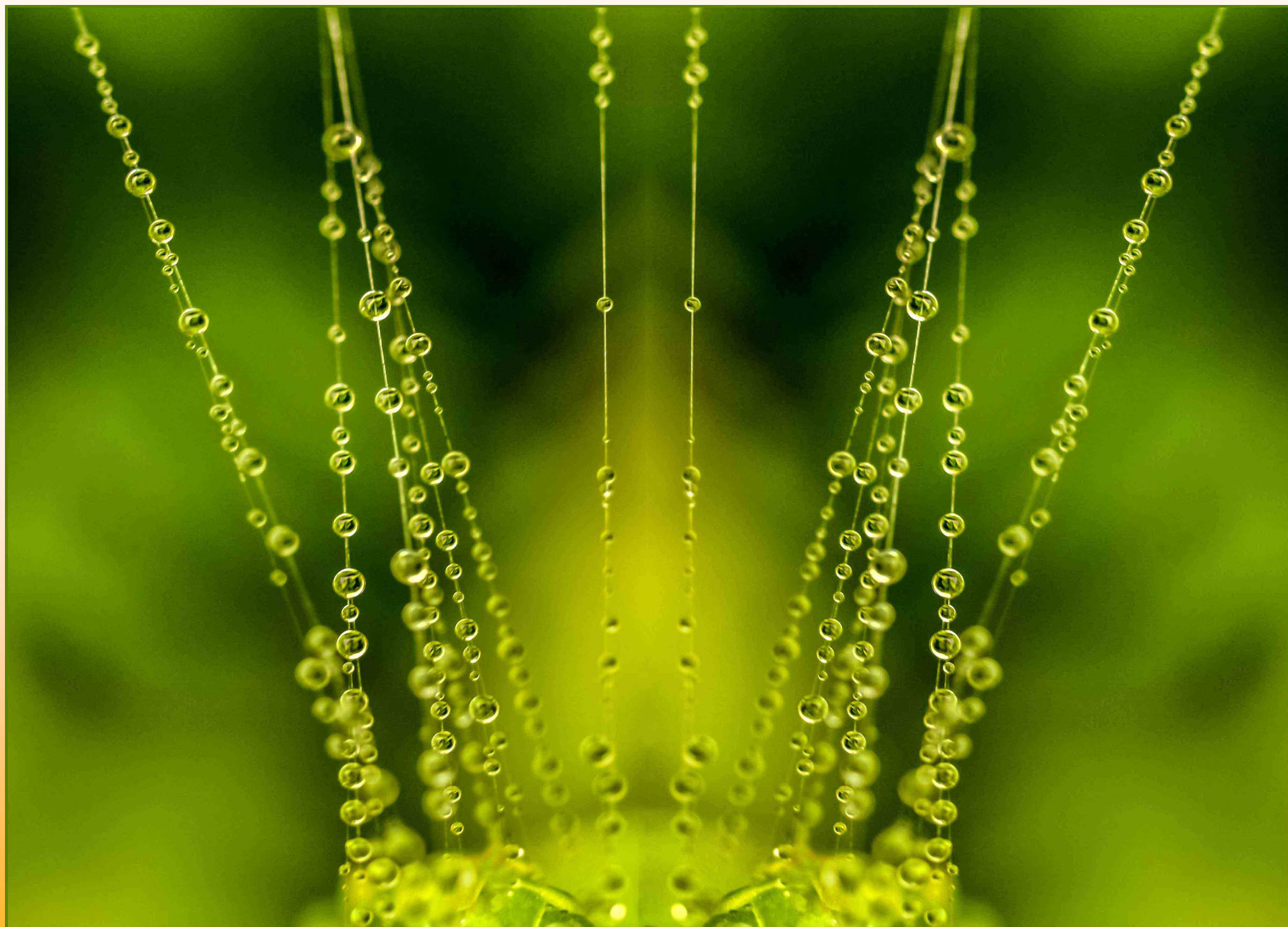
ZÁKLADY

KOMPOZICE

DIGITÁLNÍ

FOTOGRAFIE

Němcová Marie

OBSAH

knihy

Základy kompozice digitální fotografie

		Str.
1	Výběr motivu	6
1.1	Fotogeničnost	9
1.2	Jednoduchost fotografického obrazu	11
1.3	Obsah snímku	12
2	Obrazové prvky	15
2.1	Základní rozdělení obrazových prvků	15
2.2	Role prvků v obraze	19
2.3	Role figurativních prvků	20
3	Stavba fotografického obrazu	31
4	Kompozice fotografického obrazu	35
4.1	Klasická kompozice	37
4.2	Diagonální kompozice	39
4.3	Třetinová kompozice	41
4.4	Středová kompozice	44
4.5	Nedodržení pravidel kompozice	51

5	Celistvost figury	55
6	Výběr stanoviště	58
7	Vyvážení obrazových prvků	61
7.1	Symetrie a asymetrie	63
7.2	Vyvážení figurativní a nefigurativní	65
7.3	Vyvážení stranové	69
8	Směrová orientace prvků	71
9	Osvětlení	73
9.1	Zdroj světla	80
9.2	Směr světla	85
9.3	Intenzita světla	88

Každý z nás přetváří skutečnost do fotografického obrazu svým vlastním způsobem. Aby osobitost našich snímků zaujala, dokázaly potěšit rodinu, kamarády a mohli jsme se s nimi pochlubit na webu, je třeba, aby byly zajímavé, líbivé a měly jiskru. Toho dosáhneme nastavením správné expozice a respektováním kompozičních pravidel.

Tato kniha nabízí seznámení se základy kompozice. Přidáme-li k těmto znalostem časté fotografování a tvůrčí nápady, stane se tento koktejl zárukou skvělých tvůrčích snímků. Zpočátku je třeba nad záběrem více přemýšlet a později nám veškerá pravidla přejdou „do krve“. Získáme fotografický cit i vidění a naše fotografie dokáží překvapit a okouzlit. Můžeme také popustit uzdu fantazii a naladit se na tvůrčí vlnu.

„Prvních 10 000 fotografií je nejhorších.“ Henri Cartier-Breson

1 Výběr motivu

Výběr motivu je prvním a důležitým krokem k vytvoření snímku. Buď předem víme, co budeme fotografovat nebo si necháme prostor pro improvizaci. Motivem snímku může být celá vesnice nebo jediný lístek květu. Někdy stačí ve správnou chvíli zmáčknout spoušť a máme „světovku“, jindy správný záběr vyžaduje delší výběr.

Vybraný motiv by měl být líbivý, tedy fotogenický, jednoduchý, abychom vhodně sestavili obrazovou scénu a měl by být sdělný. Fotograf vždy vnímá námět subjektivně a tak jej nabízí divákovi z jiného úhlu a pohledu, než ho vidí on sám.

Samotný námět mění stále svoji podobu. Krajinu ovlivňuje osvětlení, počasí, ale také vztah fotografa k určitému námětu. Může ho oslovit moře nebo skály, je něčím inspirován, do záběru vkládá svoji náladu a to vše ovlivňuje realizaci snímku. Ve výsledném snímku by se měl vždy objevit otisk fotografovy osobnosti.

Již při výběru motivu bychom měli zvážit jeho:

- ♦ **Fotogeničnost**, tedy optický soulad, líbivost a zajímavost v tvarech, rozložení prvků, barevnosti, tonalitě i obsahu.
- ♦ **Jednoduchost**, neboť v jednoduchosti je krása. Stačí méně prvků, ale údernějších. Jejich výpověď je tak zřetelnější a účinnější a divák se ve snímku snadno orientuje. Chceme-li ukázat krásu květu, nemusíme mít na snímku celou zahradu. Ve složitém obraze se obsah rozměňuje, čímž se stává se málo přehledným.
- ♦ **Obsah**, kterým může být příběh, krása, gesto, neobyčejnost, tvar nebo abstrakce.

*„Na fotkách mám rád to,
že zachytí okamžik,
který je navždy pryč,
který se nedá zopakovat.“*

Karl Lagerfeld

Hledání onoho kouzla v námětu, který by oslovil, je tvůrčí a kreativní část fotografování. Aby toto kouzlo vyniklo a dokázalo diváka oslovit, je třeba, aby objekty v obrazové scéně byly zachyceny vhodnou formou a rozloženy v obrazové ploše tak, aby její obsah podpořily.

Projdeme-li se přírodou s aparátem v ruce, vnímáme ji zcela jinak, než bez něj. Vybíráme motiv, který by nás zaujal a oslovil, očima hledáme kompozičně vyvážený obraz a zejména zajímavou dominantu. Všímáme si také detailů, kolem kterých jindy procházíme bez povšimnutí. Fotografické vidění nás tak obohacuje, neboť vnímáme přírodu i život kolem nás citlivěji.

Zachytí-li stejný motiv dva lidé, může být výsledek zcela odlišný. Prostřednictvím vlastního snímku nabízíme druhým lidem své vlastní vyjádření, pocity, představivost, zkušenosti i pohled na svět. Vybíráme tedy motivy, které jsou sdělné a můžeme se k nim po čase vrátit s láskou, nostalgií nebo jen se vzpomínkou.

*„Fotograf potřebuje dobrou techniku, svěží hlavu plnou nápadů
a hlavně štěstí, štěstí, štěstí.“*

Joe Klamar

Kostelík na Zelené hoře byl už fotografován nesčetněkrát. V jemné a snové podobě budu věřit, že poprvé.

1.1 Fotogeničnost

Fotogeničnost je seskupení prvků, ploch a linií, které ve spojitosti se světlem, barvou i kompozicí obrazu působí na estetický cit diváka.

K fotografování vybíráme fotogenické, tedy líbivé, motivy. Tím není myšlen kýč. Výrazné barvy, námět, který se bude líbit téměř všem. Fotogenický obraz si svého diváka hledá, měl by mít hlubší smysl.

Nejčastěji fotogeničnost spojujeme s portrétem. Některá tvář je na pohled krásná, ale na fotografii se její krása nezúročí. A naopak, obyčejný obličej najednou ožije zvláštním výrazem a stane se zajímavým. Zjistíme, že je fotogenický, což znamená, že jej vnímáme příjemně tvarově, barevně, výtvarně a esteticky.

Někdy pomůže náhoda, osvětlení nebo gesto. Záleží také na tom, jak si dokážeme s tváří nebo i jiným motivem poradit a vystihnout právě to, co je pro něj typické, co jej zvýrazní a předvede ho v lepším světle.

Fotogenický může být jakýkoli figurativní prvek. Strom, zvíře, most, balík slámy, prostě cokoli. Strom se nám může zdát zajímavý a po zmáčknutí spouště jsme zklamaní. Skutečnost je jiná a zachycení optikou také. Časem se naučíme vidět podobně jako fotoaparát, získáme fotografický cit. Budeme vnímat fotogenické tvary, světlo, stíny i tonální kontrast, které společně vytvoří harmonickou scénu.

Fotogenická tvář je pouze část dobrého snímku. Ten potřebuje ještě něčím ozvláštnit. Portrét zaostřujeme na oči, které by měly být umístěny v horní třetině obrazové plochy. Pokud má portrétovaná osoba klobouk nebo jinou pokrývku na hlavě, musí být buď celá, zmenšená výřezem, nesmí se dotýkat rámu obrazu nebo ji můžeme ztmavit u rámu třeba vinětací v editoru počítače.

„V každém obraze, v každé živé věci na obraze nebo modrých očích dítěte je něco, čemu nemůžeme rozumět. Kdybychom to poznali, všechno by se zastavilo.“

Alfréd Stieglitz, autor nejslavnějšího snímku „Čtvrtá třída!“

Jednoduchost fotografického obrazu

Jednoduchost neznamená prostoduchost. Jednoduchý obraz ano, ale se silným obsahem. Čím jednodušší je snímek, tím by měl být jeho obsah bohatší a údernější. Jednodušší snímek se snadněji komponuje, můžeme lépe zvýraznit hlavní myšlenku. Také se v něm divák snadno orientuje, pochopí jeho obsah a je schopen doplnit si vizuálně tvary, děj nebo další obsah za rámem obrazu.

Zajímavý a jednoduchý tvar neživé budovy kontrastuje s živým stromem. Šikmá stěna naznačuje prostor, ale také směr. Dole je budova ukotvena pevnou stěnou.

1.3 Obsah snímku

Obsah snímku by měl být jednoduchý, ale se složitou „strukturou“. Divák by měl mít možnost něco v obrazové scéně objevit, domyslet si nebo být něčím překvapený.

Měli bychom umět nabídnout jen podstatu sdělení a oprostit fotografický obraz od všeho zbytečného, co není součástí obsahové myšlenky. Uvědomit si jen to důležité a definovat to pro sebe.

Vložit do snímku nápad, styl a estetický vklad, které jej činí obsahově zajímavým. Můžeme je vložit před zmáčknutím spouště nebo až v editoru počítače. Nápad vytvoří snímek zajímavým a dodá mu jiskru. V rámci vytváření kreativní fotografie můžeme manipulovat s tonalitou, barvou, výřezem, chybným nastavením **Vyvážení bílé**, zesvětlovat, rozostřovat, prostě provést cokoli, co podtrhne náš nápad, dodá snímku „šmrnc“, něco navíc a zejména obsah. Bez nápadu zůstane ve snímku všednost.

Obsah snímku bychom měli tlumočit vhodnou formou, která představuje výtvarné rozvržení snímku, jeho vzhled, i to, jakým způsobem snímek divákovi předložíme. Forma by měla obsah podpořit, souznít s ním, neboť tyto dvě složky jsou rub a líc jedné mince. Tmavá tonalita podpoří ponurost, kontrast vyvolá napětí, jemné barvy mohou přejít až k snovému vyjádření.

„Když jsem byl mladý a měl málo peněz, postavil jsem letní chatu podle společného návrhu mé ženy a jejího otce. Vybudiv jsem ji vlastníma rukama. Když byla chata hotová, pořídil jsem sérii snímků. Jelikož byla architektonicky ojedinělá, několik mezinárodních časopisů s architektonickou tematikou fotografie chaty otisklo. Z honorářů, které jsem za snímky dostal, jsem celou chatu zaplatil. Tenkrát jsem si uvědomil, že kvalita se vyplatí.“

Peter Nagel

FOTOTIP

Když zvedneme aparát a pohlédneme do hledáčku nebo na displej, čeká nás:

- ◇ **Výběr motivu**, který nás zaujal a hodláme ho zachytit
- ◇ **Volba dominanty snímku**, tedy hlavního motivu - prvku, kvůli kterému snímek pořizujeme
- ◇ **Výběr dalších prvků** do obrazové scény, které mají návaznost na hlavní motiv
- ◇ **Volba stanoviště a úhlu pohledu**, kterým podpoříme nebo potlačíme dojem prostoru a změníme rozmístění prvků ve scéně
- ◇ **Kompozice** obrazové scény, tedy uspořádání prvků v ní
- ◇ **Vyvážení obrazových prvků** a to figurativních i nefigurativních
- ◇ **Volba formy snímku**, kterou podpoříme obsah
- ◇ **Uplatnění nápadu**, vložení překvapení, ať už při výběru námětu nebo zpracování v počítači

Neměli bychom fotografovat zajímavé náměty všedně, ale dokázat zachytit všední námět neobvykle.

„Fotograf PENN nafotil ateliérové fotografie cigaretových špačků tak, jakoby to byly drahé šperky a nechal z nich vytvořit velké platinové tisky. Pravdou je, že to byla polovina úspěchu těchto snímků a druhou polovinu, tedy lesk a zájem publika, dodalo snímku jeho jméno.“

Ostré boční slunce osvětlilo pouze tváře, vše ostatní zůstalo skryto. Tvář muže je blíž, ostrá a tvář ženy mírně rozostřená. Přesto přitahuje více pozornosti, neboť je výrazně světlá. Spojuje je nejen blízkost, ale i společné zaujetí.

2 Obrazové prvky

Do snímku vybíráme pouze takové prvky, které tvoří jeho obsah, přitahují pozornost diváka a snímku dodávají správné napětí. To znamená, že každý prvek musí být funkční a mít v obraze určitou roli. Některá role prvku je významná, jiná doplňující nebo jen náznaková. Prvkům, které jsou navíc, obsah rozměňují nebo mění, se musíme vyhýbat.

Některé prvky se dotýkají, prolínají a tak se navzájem ovlivňují. Podle důležitosti jejich role je třeba je v obraze uspořádat, tedy zvolit vhodnou kompozici.

Určení role obrazovému prvku je jeden ze základních úkonů fotografa. Vybíráme do obrazu jen takové prvky, které v něm budou mít určitou roli, budou nositeli obsahu, mají k sobě vzájemný vztah. Mohou být spolu v souladu, ale také v kontrastu. Do obrazu vkládáme prvky tak, aby působily vyváženě. K tomu nám pomůže výběr stanoviště a správný úhel pohledu. Velmi záleží na tom, které prvky do obrazu přibereme, jak velké bude pozadí a popředí. Běží-li stádo koní a vzadu několik hříbat a my vložíme do obrazové plochy jen jednoho koně a jedno hříbě, odehraje se na snímku zcela jiný příběh, než proběhl ve skutečnosti.

2.1 Základní rozdělení obrazových prvků

Každý prvek má v obraze jinou roli. Prohlédneme-li si jakýkoliv snímek, najdeme na něm řadu konkrétních objektů, postavy, zvířata, rostliny, budovy, věci, ale také barvy, různé geometrické tvary, linie, světlá i tmavá místa.

Prvky, které vybereme, by se měly stát nosnými prvky obrazové scény. Jsou to prvky, které mají divákovi co říci, jsou výrazné, kompozičně skladebné a vzájemně vyvážené.

Když se podíváme do hledáčku svého aparátu, měli bychom se naučit vnímat dvě skupiny těchto prvků.

Figurativní - skutečné objekty

Nefigurativní - barvy, linie, tonalita, ostrost, neostrost, světlo a stín, kontrast, rytmus

Figurativním prvkem je květ, nefigurativním tonální kontrast. Odlišná a velmi jemná tonalita umožňuje světlému květu vyniknout a přesto se neprosazuje na jeho úkor.

Figurativním prvkem je postava a kotouče. Žlutá barva jako prvek nefigurativní má ve snímku důležitou roli, neboť kotouče silně zvýrazňuje. Hlava i ruce tvoří trojúhelník. Přidáme-li k nim i kotouče, vznikne další obrazec. Snímek si prohlédneme ve sledu těchto bodů. Ruce i kotouče jsou zřetelné, nepřekrývají se. Zaujetí v obličeji dodává snímku živost a napětí.

Figurativní prvky, tedy konkrétní figury, postavy, budovy, stromy, věci jsou nositeli obsahu, mají určitý tvar, velikost, ale i různou důležitost. A tyto vlastnosti hrají velmi důležitou roli při rozmisťování prvků v obraze. Není jedno, zda malý objekt a důležitý je vzadu, kdežto velký a nedůležitý bude vpředu a v místě, které si na fotografii prohlédneme nejvíce.

Představují je skutečné objekty, tedy figury. Může to být postava, zvíře, dům, pole, květina, obloha, strom. Těmto figurám přidělujeme v obraze různou roli. Může to být role hlavního nebo vedlejšího motivu, ale i popředí, pozadí nebo role doplňující.

Podloubím prochází dívka. Tu zvolíme jako hlavní motiv. Měla by být blízko, větší a výrazná. Podloubí se stává popředím a pozadím. Můžeme však roli hlavního motivu přidělit podloubí a dívka bude jím pouze v zadní části podloubí procházet. Stane se motivem vedlejším a měřítkem.

Jen jedinému prvku můžeme přidělit roli dominantní nebo vedlejší, podpůrných prvků může být více, ale popředí a pozadí bývá také jenom jedno. Dominantní prvek, tedy hlavní motiv, však může tvořit ucelená skupina osob, zvířat, věcí, květin, prostě čehokoli.

Nefigurativní prvky, mají většinou podpůrnou roli, neboť dokáží některý prvek zvýraznit, třeba barvou, tonálním kontrastem, světlem nebo se podílí na tvorbě atmosféry. Často se stávají záchytnými body, zejména linie, barva, světlo a stín, kontrast nebo rytmus. Jejich úkolem je přitáhnout pozornost diváka a vytvářet rovnováhu v obraze. Vhodným a zejména nápaditým využitím se stávají tvůrčím nástrojem, který posune snímek od dokumentu ke kreativnímu snímku.

Tyto prvky využíváme k podpoře nebo naopak ke ztlumení určitých konkrétních objektů. Žlutá barva halenky zvýrazní dívku, která je hlavním motivem. Šedou až černou ztmavíme ruku, která je „přeříznutá“ rámem obrazu, aby nebudila pozornost. Tonalita, tedy tmavé a světlé tóny dodávají jas nebo ponurost, linie mohou zdůraznit prostor a světlo ovlivní atmosféru snímku.

FOTOTIP

Figurativní prvky tvarem, umístěním a vztahem mezi sebou, ovlivňují obsah snímku

Nefigurativní prvky slouží podpůrně a zejména jako tvůrčí nástroj

2.2 Role prvků v obraze

Do obrazové plochy vkládáme pouze funkční prvky a co nejmenší počet těch, jejichž pomocí se snímek stane nepřehledným. Chceme-li zachytit čápa na hnízdě, není třeba, aby v obraze byl také sloup elektrického vedení. Čápa vybereme jako dominantu, tedy hlavní motiv. Měl by více vyniknout, abychom se mohli soustředit na jeho rozevřená křídla a nic nás nerušilo. Hnízdo bude prvkem vedlejším, které navazuje na hlavní motiv, je s ním spjato a do obrazu patří. Podává informaci, že čáp neletí, není u rybníka, ale stojí na hnízdě. Ponecháme-li obraz v barvě, nejvíce pozornosti bude přitahovat bílá, výrazný hlavní motiv, tedy čáp a cihlově červený komín.

Při výběru prvků do obrazové scény bychom měli mít jasno, který prvek bude dominantní a které prvky jej budou obsahově doplňovat.

Toto je pouze náhled elektronické knihy. Zakoupení její plné verze je možné v elektronickém obchodě společnosti eReading.